

Ve dvou letech do školky ?

Být doma do tří let dítěte představuje pro některé matky příliš dlouhou dobu pracovního výpadku. Od ledna mohli začít rodiče využívat možnosti „zrychlené“ dvouleté rodičovské dovolené a ke svým malým ratolestem povolat babičku, paní na hlídání – anebo se vypravit sondovat situaci do blízké školky.

Jeslí pečující o děti do tří let je velmi málo a s jejich rozšiřováním se v programu sociální politiky příliš nepočítá – negativní zkušenosti dnešních čtyřicátníků s ranou institucionální péčí jsou ještě příliš živé. Mezi dnešními rodiči ale přibývá těch, kdo vnímají své syny a dcery mezi druhým a třetím rokem jako docela velké a šikovné, registrují jejich zájem o jiné děti a domnívají se, že by s trochou pomoci pobyt v mateřské škole zvládli.

Školky, které „**praskají ve švech**“ a z kapacitních důvodů odmítají čtyřleté děti s maminkami na rodičovské, nemají co řešit. Pokud ale pár volných míst je, stojí ředitelky a učitelky před volbou: vyhovět rodičům a přijmout dvouleté caparty, nebo trvat na zákonem stanovené hranici tří let? Na to, co přítomnost batolat v předškolním zařízení přináší z hlediska hygienických nároků, péče i samotných potřeb dětí, jsme se zeptali poradenské psychologičky PhDr. Ivany Halíkové.

Do školky s plenou

Schází-li do třetích narozenin dva tři měsíce a dítě je přiměřeně sociálně vyspělé a bez srdceryvných nářků snáší krátkodobé odloučení od blízké osoby, nemusí být jeho přijetí do mateřské školy velkým problémem. Pět, šest či více měsíců je však v batolecím vývoji – na rozdíl od měřítek dospělých – velmi dlouhá doba a **integraci do mateřské školy v tomto věku** vidí doktorka Halíková jako **problematickou** hned z několika důvodů.

První oblast můžeme pracovně nazvat technicko-hygienickou. Školky požadují, aby tříleté dítě přicházelo se základními dovednostmi v oblasti sebeobsluhy – aby se dokázalo najíst a napít, umýt si ruce, alespoň částečně se obléknout a bylo schopné používat záchod. Dvou- či dvouapůlleté dítě si už možná dílčí dovednosti osvojilo, ale všechny vyjmenované požadavky nezvládne. Dokonce přibývá kluků a holčiček, které v tomto věku neumějí samostatně pít z hrnečku, protože pro rodiče je mnohdy snazší dát jim do ruky láhev se sacím uzávěrem. „Včera jsem začala trénovat dvouapůlleté dítě na nočník,“ konstatuje pedagožka Marie, zaměstnaná v rodině jako chůva a vychovatelka. „Dnešní nároky na dodržování čistoty jsou velmi benevolentní, a to nejen ze strany samotných rodičů. Ti se mnohdy dozvídají od pediatrů, že by jejich potomek mohl být stresován časným vysazováním na nočník, má se prý nechat vyprazdňovat do plen tak dlouho, dokud sám nezjistí, že mu plínky vadí a omezují ho,“ doplňuje.

„Pomineme-li fakt, že odborně kvalifikovaná pedagožka v předškolním zařízení má poskytovat jiný druh péče, než je výměna plen, mateřská škola není ani z hlediska hygienických norem vybavena na skladování materiálů znečištěných dětskými exkrementy,“ dodává poradenská psycholožka Halíková.

Také režim dětí batolecího věku je odlišný, i když například v potřebě spánku jsou značné individuální rozdíly a některým dvouapůlletým vyhovuje už jen kratší odpočinek po obědě. Rovněž normy platné pro stravování batolat (četnost jídel, složení potravy) jsou přísnější než pro děti od tří let – proto je **péče o kojence a batolata v rezortu ministerstva zdravotnictví, zatímco předškolní zařízení spadají pod rezort školství.**

V neposlední řadě musíme vzít v úvahu celkové prostředí mateřské školy – mezi hrami, hračkami či předměty pro výtvarné činnosti najdeme drobné předměty, s nimiž by se děti **mladší tří let ještě setkat neměly.** Uhlídat, aby si zvidané dítě nestrčilo do pusy nebo do nosu korálek, dílek stavebnice nebo neochutnalo lepidlo, je při standardním počtu učitelek nadlidský výkon – pokud ovšem nedojde k radikálnímu omezení aktivit starších dětí.

Potřebují „svého“ člověka

Psycholožka Halíková své odmítavé stanovisko k integraci batolat do stávající podoby mateřských škol opírá i o vývojové potřeby daného věkového období. „**Svět dvouletých a tříletých dětí je nesmírně odlišný. Ve třech letech máme co do činění s osobnostmi, která se svým myšlením, prožíváním, vědomím pravidel, zážitkem z toho, co smí a nesmí, podobá našemu chápání a vnímání světa. I když ta pravidla třeba nedodrжуje, ví, že existují,**“ upozorňuje doktorka Halíková.

Dvouleté dítě je v nesmírně důležitém vývojovém období, kdy se režimu, hranicím a pravidlům teprve učí. A učí se individuálně – potřebuje doslova vést za ruku, navádět na to, co všechno se po něm bude chtít. Skupinové pokyny a vysvětlování nechápe. I jeho hra je individuální. Dvě dvouleté děti si sice dokážou hrát na pískovišti vedle sebe, ale jejich činnost ještě nemá charakter kooperace. Ta vzniká až po třetím roce věku a mateřská škola je ideálním prostředím k jejímu rozvoji.

Mnozí rodiče se domnívají, že jejich vyspělé batole si už umí hrát s druhými – jenže společná hra ve skutečnosti funguje jen s dospělým nebo s výrazně starším dítětem jako s řídicí osobou. I klučík nebo holčička, o nichž maminka tvrdí, že děti milují a dětskou společnost vyhledávají, jsou spíše jen nadšenými pozorovateli. Potřebují, aby byli do „velkého světa“ postupně uváděni dospělým, který je jim známý a blízký – nemůže-li to být kvůli nástupu do zaměstnání ani jeden z rodičů, pak je vhodnější uvažovat o péči babičky nebo spolehlivé stálé osoby na hlídání.

„Dítě ve výrazně batolecím věku si musí v předškolním zařízení připadat osamocené, kolem něj se odehrává shluk věcí, jimž ještě není schopné porozumět. Pokud bude tomuto prostředí

vystaveno dlouhodobě, není vyloučeno, že se u některého mohou rozvíjet úzkostné pocity,“ soudí psycholožka.

Ani z hlediska komunikace nemusí být zařazení do skupiny starších zcela vhodné. Zatímco tříleté a starší děti jsou – spontánně nebo s pomocí učitelky – schopné verbálně vyjádřit své pocity, emoce batolat spíše čteme z jejich tváře a chování. Učitelky toho samozřejmě schopné jsou za cenu menší pozornosti věnované ostatním dětem, kluci a holčičky spíš výjimečně.

Batole tak může zůstat ostatními dětmi opomíjené a stranou pozornosti anebo některým supluje krásnou živou hračku. Z pohledu batolete se to dá vydržet jednou za čas na návštěvě, ale častý a pravidelný pobyt v takovém prostředí může vést spíše k nespokojenosti, nejistotě a úzkosti než k sociálnímu otužování.

Školka není hlídárna

Na otázku pobytu dětí mladších tří let ve školce se můžeme podívat i ze strany rodičů těch ostatních. Není tajemstvím, že v mateřské škole, jako v zařízení školské soustavy, je poměrně důležitou součástí činnosti vzdělávací složka. **Nejde jen o pohlídnání dětí v bezpečném prostředí, ale o rozvoj jejich poznávacích, motorických, verbálních schopností, o rozvíjení jejich sociální zdatnosti, pěstování pracovních návyků a podobně.** Proto je ostatně také doporučováno rodičům, kteří o předškolní zařízení zájem nemají, aby posílali své děti do školky v posledním předškolním roce.

Finanční situace ve školství je kapitolou sama o sobě, rozhodně nemůžeme předpokládat, že by v dohledné době došlo k posílení mzdových prostředků tak, aby mohly být ke stávajícímu počtu dětí přijaty další učitelky. Pokud by zůstalo personální obsazení tříd stejné, nutně by to muselo znamenat, že některá z učitelek se bude ve zvýšené míře věnovat péči o batole na úkor práce se třídou.

Můžeme jistě namítnout, že přítomnost výrazně mladšího dítěte povede kluky a holčičky k větší citlivosti, ohleduplnosti, bude v nich podporovat ochotu pomáhat, chránit slabšího, bude tedy rozvíjet pozitivní sociální a emocionální vlastnosti. Na druhé straně je zřejmé, že tyto charakteristiky je možné rozvíjet v každém dětském kolektivu, protože všude najdeme děti silnější a slabší, odvážnější i bázlivé. Příležitost poskytují přirozené situace, leccos lze navodit hrou či řízenou činností. Takže určitě není potřeba k těmto účelům primárně využívat batole, pro něž je každodenní ruch mateřské školy spíše zátěží než výrazným prospěchem.

PhDr. Daniela Kramulová, redaktorka časopisu Psychologie dnes